

15 JUL 2009

कुक्कडी प्रकल्प भांडवळ पुणे-११.	
अ. क्र.	
३४ अ. क्र.	११-३०१
दि.नि.	०१/७/०९
आय. क्र.	बाधा
आय. क्र.	प्रस्तावना

उपसा सिंचन योजनांच्या संकल्पनासाठी-संकल्पन
विसर्ग काढण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,

शासन परिपत्रक क्र -उसिपो-०६०९/(३६६/२००९)/मोप्र-१

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : ०६ जुलै, २००९

- १) शासन परिपत्रक ज.सं.वि.क्र.मसं.सं/०२०८/(८३/२००८) मो.प्र.१ दि.२४/०३/२००८
२) शासन परिपत्रक ज.सं.वि.क्र.मसं.सं/०२०८/(८३/२००८) मो.प्र.१ दि.१२/०१/२००९

महाराष्ट्र राज्यात जलसंपदा विभागांतर्गत मोठ्या प्रमाणात उपसा सिंचन योजना कार्यान्वित करण्यात येत आहेत. उपसा सिंचन योजनांच्या परिणामांमध्ये संकल्पन विसर्ग हा निबंधक परिणाम असून, उपसा सिंचन योजनांचा भांडवळी व आवर्ती खर्च विसर्गाच्या समप्रमाणात बदलतो. संकल्पन विसर्ग ठरविण्यासाठी राज्यभरात विविध पध्दतीचा अवलंब होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे. उदा. एकत्रित कार्यसमता पध्दत; सिंचन नियोजन पध्दत, Cut off Method, AI / DC पध्दत इ. विविध पध्दतीचे एकत्र कोशासाठी काढण्यात येणाऱ्या विसर्गात तुलनेने अन्वेषणीय फरक दिसून येतो. त्यामुळे त्यावर आधारित परिणामांचे उदा. पंपसमता, खर्वगानी नलिका व्यास, पाडी व रागा, आराखडा इ. यावर व पर्यायाने योजनेच्या भांडवळी खर्चावर लक्षणीय परिणाम दिसून येतो.

प्रकल्पाच्या सामक्षेदाचे सविस्तर सर्वेक्षण न झाल्यामुळे, वितरण प्रणालीचे सूक्ष्म नियोजन (Micro Planning of Distribution system) योग्य प्रकारे होऊ शकत नाही. त्यामुळे एकदरित कोळक सर्वेक्षांवर आधारित स्थूल नियोजनामुळे संकल्पन विसर्गात वाढ होण्याची शक्यता असते. तथापि सुध्दातीला सूक्ष्म सर्वेक्षण करून वितरण प्रणालीचे नियोजन करावयाचे झाल्यास प्रकल्प लांबणीवर पडून कासाचा खर्च वाढू शकतो.

त्यामुळे सदैव प्रकल्प सुरू होण्यासाठी, मुख्य निबंधक परिणामक "संकल्पन विसर्ग" ठरविण्याच्या पध्दतीत एकसूत्रता राहण्याच्या दृष्टीने मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते.

त्यानुषंगाने एकदरित संकल्पन प्रणालीत सुलभता व प्रसूत्रता येण्याच्या दृष्टीने खालील प्रमाणे मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

मार्गदर्शक सूचना :-

१) सर्व प्रकारच्या उपसा सिंचन योजनांच्या माध्यमातून सामक्षेदासाठी संकल्पन विसर्ग हा सुधारित घेवून पध्दतीने (१२ दिवस चालू कालावधी व २ दिवस बंद झालेला) येणाऱ्या महत्तम पंधरवाडी पाण्याच्या मागणीवर आधारित विसर्गाच्या ७० टक्के इतका घेण्यात यावा.

अ) विकासी पंधरवाडीसाठी महत्तम

" ३ " दलघमी

पाण्याची गरज (At root zone for 1000 Ha)

- ब) प्रकल्पाधी वहन कार्यक्षमता
(Conveyance efficiency) = 90 %
- क) प्रकल्पाधी क्षेत्रिय कार्यक्षमता
(Field application efficiency) = 90 %
- ड) प्रकल्पाधी एकत्रित कार्यक्षमता
(Overall efficiency = 0.70 x 0.70 = 0.49
Say 0.5) = 40 %
- ए) प्रति हजार हे. साधी लागणारा विस्तार
= $\frac{192 \times 100}{92 \times 28 \times 60 \times 60 \times 0.4}$
= 9.539 X हा. म.मी./से.
- क) उपसा सिंचन योजनेच्या संकल्पना विस्तार
(महत्तम पाणी लागणीच्या 90%) = 9.229 X हा. म.मी./से.
= 9.3403 X हा. म.मी./से.
- २) आवर्तन कालावधी 98 दिवस व 28 तास यंपीग धरण्यात यावे.
- ३) अतिरिक्त पाणी तपसूद करण्यात येऊ नये. तसेच एका योजनेसाठी / टप्प्यासाठी किमान दोन पाण्याची तपसूद ठेवण्यात यावी.
- ४) सर्व नियोजनाधीन उपसा सिंचन योजनेचे सर्वसाधारण आराखडे, तांत्रिक व्यवहार्यतेच्या दृष्टीने मध्यवर्ती संकल्पित संघटनेच्या तपासणीनंतर, अंमल बसपावर माध्यमा व्हावी.

(स. स. शिंदे)
शासनाचे उपसचिव

प्रति,
 स्वीय सहायक, मा. मंत्री, जलसंपदा (क.खो. प्रा. म. चण्णूर) जलसंधारण विकास मंत्रालय, मुंबई,
 स्वीय सहायक, मा. मंत्री, जलसंपदा (क.खो. प्रा. म.) मंत्रालय, मुंबई,
 स्वीय सहायक, मा. राज्यमंत्री, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
 स्वीय सहायक, सचिव, (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
 स्वीय सहायक, सचिव (लाक्षेधि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
 महासंचालक, संकल्पन, शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था, नाशिक,
 सर्व कार्यकारी संचालक, पाटबंधारे विकास महामंडळ,
 सर्व विभागीय आयुक्त,
 सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग,
 सर्व मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,
 सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग,
 सर्व तांत्रिक उप सचिव/अवर सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
 सर्व छप अभियंता, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
 कार्यासन मोप-9, संप्रहार.